

VEÐURLAGSPOLITIKKUR FØROYA

- um at skerja útlátið av veðurlagsgassum

Innlendismálaráðið
2009

FORORÐ

Veðurlagspolitikkur Føroya byggir á tilmælið frá tvørgangandi veðurlagsbólkinum “*Veðurlagspolitikkur Føroya - um at skerja útlátið av veðurlagsgassum*” umframt uppskot og tilmæli frá ávikavist politiska og ráðførandi fylgibólkinum á veðurlagsøkinum eins og frágreiðingina “*Skjótt syftir seiðir – og tað tunga takið*”.

Aðalmálið við hesum politikki er at gera Føroyar minni tengt at olju og fossilum brenni-
evnum og at økja munandi um orkuframleiðsluna við varandi orkukeldum. Á henda hátt
kunnu vit rækka einum framsøknunum og realistiskum máli um at skerja okkara útlát av
veðurlagsgassum við í minsta lagi 20 % í 2020 í mun til 2005-útlátið. Soleiðis gerst
samfelagið eisini alsamt minni ávirkað av hækkandi og sveiggjandi oljuprísunum. Tað er
mín vón, at samfelagið sum heild og komandi landsstýri kunnu standa saman um
høvuðstættirnar í hesum veðurlagspolitikki mong ár frameftir.

Tilgongdin at skerja útlátið av veðurlagsgassum endar ikki í 2020 - men hon byrjar nú.

Annika Olsen,
landsstýriskvinna

POLITISK STEVNA

Føroyar **ásanna**, at útlátið av veðurlagsgassum er ein stór avbjóðing fyri okkara vælferðarsamfelag og onnur samfeløg í heiminum.

Føroyar **viðurkenna**, at stríðið móti veðurlagsbroytingum, ið stava frá mannaelvdum virksemi, er ein heimsumfatandi avbjóðing og uppgáva.

Føroyar **binda seg til** at seta framsøkið og realistiskt mál at minka útlátið av veðurlagsgassum frá verandi virksemi, sum er ájavnt altjóða máli um minking.

Føroyar **staðfesta**, at møguleikarnir fyri at menna eina framtíðar oljuvinnu ikki verða skerdir.

Føroyar **leggja áherðslu á**, at ein miðvís gongd burtur frá fossilum brennievni styrkir okkara búskap og vinnu. Ein skynsamur umhvørvispolitikkur er til frama fyri okkara útflutning og okkara heimligu ferðavinnu.

Føroyar **vilja** figgjjarliga stuðla og skunda undir menning, royndir og uppsetan av alternativum orkuskipanum, ið byggja á varandi orkukeldur, sum kunnu gagnnýttast heima ella úti í heimi.

Allir flokkar hava mælt Løgtinginum til at samtykkja, at útlátið av veðurlagsgassum verður skert við í minsta lagi 20% í tíðarskeiðinum 2010-2020 í mun til útlátið í 2005.

Landsstýrið setur tiltøk í verk fyri at fremja Løgtingsins samtykt.

Veðurlagspolitikkur Føroya inniheldur eina virkisætlan at rækka málinum um at skerja føroyska útlátið av veðurlagsgassum við í minsta lagi 20 % í tíðarskeiðinum 2010-2020 í mun til útlátið, sum tað var í 2005. Virkisætlanin er ikki at roknað sum eitt tømmandi yvirlið yvir, hvussu málið verður rokkið fyri tíðarskeiðið 2010-2020, men hetta er ein fyrsta skikkað virkisætlan hjá sitandi landsstýrið, sum kann útbyggjast í árunum sum koma, serliga so hvørt sum nýggj vitan og tøkni vinnur fram, sum stuðlar undir málið um at skerja útlátið av veðurlagsgassum.

SAMANDRÁTTUR

Skulu Føroyar minka munandi um útlátið av veðurlagsgassum, verður neyðugt at minka um nýtsluna av olju og oljuúrdráttum. Hetta kann gerast við at minka um orkutørvin og orkunýtsluna og at nækta mest móguligt av orkutørvinum við varandi orkukeldum.

Umskifti í samfelagnum verður m.a. gjørt við at seta krøv til orkusparandi tiltøk og tækni, sum umhvørvisliga, samfelagsliga, privat- og vinnubúskaparliga loysa seg. Skal farast frá olju og oljuúrdráttum verður m.a. neyðugt at elektrifisera samfelagið á teimum økjum, har hetta letur seg gera og at økja elframleiðsluna í størst móguligan mun við varandi orkukeldum. Aðalmálið skal vera bert at brúka olju og oljuúrdráttir á teimum økjum, har tað tækniliga og búskaparliga ikki ber til at gagnnýta varandi orkukeldur.

Fyri at rækka eitt framsøkið og realistiskt mál á í minsta lagi 20% minking í útlátinum av veðurlagsgassum í 2020 í mun til útlátið í 2005, verður mælt til at seta tiltøk í verk á landi, í luftini og á sjónum. Mett verður, at skilabest er at seta fá, men týðandi og miðvís tiltøk í verk á økjum, har góðir móguleikar eru fyri at minka útlátið. Virkisætlanin byggir tí á seks átaksøki, har umfatandi og varandi minking í CO₂-útlátinum kann fremjast við tiltøkum nú og frameftir.

- I. Upphiting
- II. Elframleiðsla
- III. Ferðsla á landi
- IV. Skip og flogfør
- V. Varandi orkukeldur
- VI. Upplýsing og kunning

Mál

Føroyar skerja útlátið av veðurlagsgassum við í minsta lagi 20 % í 2020 í mun til útlátið í 2005.

	20 % svarar í nøgd til:	
	CO ₂ -útlát tons	Oljunýtsla tons
2005	760.000	226.000
2020	610.000	181.000

MÁL OG HÆTTIR AT MINKA ÚTLÁTIÐ AV VEÐURLAGSGASSUM

Føroyar fara undir eina miðvísa tilgongd at minka útlátið av veðurlagsgassum við at minka um nýtsluna av fossilum brennievni.

Tiltøk verða sett í verk, sum

- geva áleið sama niðurskurð í útlátinum av veðurlagsgassum her heima, sum ásett verður í altjóða veðurlagsavtalam undir ST-veðurlagssáttmálanum, sum Løgtingið hin 2. desember 1993 samtykti at seta í gildi fyri Føroyar,
- eru gjørlig við kendum og royndum tækniligum loysnum, sum vit kenna í dag, ella sum eru skjótt ávegis,
- geva mestu og skjótastu minkingina í útlátinum í mun til samfelagsliga figgjarliga kostnaðin,
- eru gjørlig at stýra politiskt við regluásetan í lóggávu, loyvum, góðkenningum, avtalam o.t.,
- stuðla undir ta samfelagsmenning, sum politisk, vinnulig og fólkslig undirtøka er fyri, og
- eru viðvirkandi til, yvir eitt longri tíðarskeið, at tryggja vinnulívinum kappingarføri heima og uttanlands.

Umhvørvisstovan upplýsir, at samlaða útlátið av veðurlagsgassum í 2005 er umleið 760.000 tons CO₂. Sama árið var oljunýtslan 226.000 tons. At lækka útlátið við 20% í 2020 merkir, at CO₂-útlátið verður skert til 610.000 tons og oljunýtslan til 181.000 tons.

Útlátið av veðurlagsgassum kann skerjast á fleiri hættir. Men gongdin verður tvørlig og ikki nóg miðvís, jú fleiri hættir verða valdir, m.a. tí at tað politiskt og fyrisitingarliga gerst ov tungt at tryggja, at tiltøkini verða sett í verk vísandi til rúgvismikið fyrireikandi arbeiði innan lógarsemið, uppsetan av skipanum, at broyta politikk, mannagongdir og umsiting. Mælt verður til at velja eina miðvísa tilgongd.

Helvtin av føroyska CO₂-útlátinum stavar frá oljunýtslu til upphiting, ferðslu og el-framleiðslu. Hesar útlátskeldur eru allar á landi. Ein triðingur av CO₂-útlátinum stavar frá fiskiskipum, meðan seinasti parturin stavar frá vinnuligum virksemi á landi o.tíl.

Størsta minkingin í útlátinum av veðurlagsgassum í tíðarskeiðinum fram til 2020 fæst við at seta tiltøk í verk innan hesi fyra øki: upphiting, ferðsla, elframleiðsla, skip og flogfør.

Hesi átaksøki skulu tó ikki standa einsamøll. Átaksøkini varandi orkukeldur og upplýsing og kunning skulu tryggja, at málið um í minsta lagi 20 % skerjing í útlátinum av veðurlagsgassum verður rokkið í 2020.

UPPHITING

- bjálving og tetting
- hitapumpur
- betri miðstøðuhitaskipanir
- fjarhiti
- aðrar varandi orkukeldur

FERÐSLA Á LANDI

- effektivari bensin- og dieselakfør
- el- og hybridakfør
- biobrennievni

ELFRAMLEIÐSLA

- økja framleiðslu við varandi orkukeldum
- útbyggja og framtíðarmenna elkervið

SKIP OG FLOGFØR

- orkueffektiv skip og reiðskapur
- orkusparandi tøkni til skip og flogfør
- orkunýtsla í veiðudagbók

VARANDI ORKUKELDUR

- stuðla menning av varandi orkukeldum
- byggja upp størri vitan
- ganga inn í norðurlendsk og onnur samstørv

UPPLÝSING OG KUNNING

- námsætlanir
- undirvísingartilfar
- privatar ráðgevaratænastur
- almannakunngera úrslit av kanningum og royndum

1. MINKA OLJUNÝTSLUNA TIL UPPHITING

Umleið 60.000 tons av olju verða árliga brúkt til upphiting av sethúsum og bygningum. Tað eru umleið 18.000 sethús og bygningar í landinum. Flestu sethús og bygningar verða upphitað við oljufýrum. Til ber at minka oljunýtsluna niður í eina helvt við at seta hesi tiltøk í verk:

- At nýta umhvørvisvinarliga tøkni at hita sethús upp við, so sum hitapumpur, nýggj og meira orkueffektiv oljufýr og -ketlar, fjarhita, sólorku og aðrar umhvørvisvinarligar og varandi orkukeldur.
- At fremja regluligt eftirlit við nevndu skipanum fyri at tryggja, at hesar eru so orkueffektivar sum gjørligt.

Hildið verður áfram at útbyggja fjarhitaker við fyri at gagnnýta avlopsorku frá brennistøðum, elframleiðsluverkum og virkjum við stórar avlopsorku. Fjarhitaloysnir eiga serliga at vera brúktar til upphiting av mongum brúkarum ella av miðsavnaðum deplum. At útbyggja fjarhitin hevur iløguútreiðslur við sær. Fjarhitin kann útbyggjast stigvíst.

Endamálið við Húsálansgrunninum verður broytt við lóg. Nýggja lógin fer at avmarka útlánsvirksemið hjá Húsálansgrunninum til orkusparandi lán til færoyska sethúsa-marknaðin.

Mál

Í 2020 er nýtslan av olju til upphiting farin niður í eina helvt við at seta í verk tiltøk at minka um orkunýtsluna og at nýta nýggja, orkueffektiva og umhvørvisvinarliga tøkni.

Regluskapandi arbeiði

- halda áfram at smíða kunngerð um bjálving og tetting av sethúsum og bygningum,
- gera nýggjar viðtøkur fyri lán úr Húsálansgrunninum,
- smíða kunngerðir um krøv til oljufýr, -ketlar, ketileftirlit, hitapumpur, fjarhita-vekslarar, orkuskipanir o.tíl.
- seta krøv um læggilding av fakfólki, sum seta upp, fremja eftirlit við og viðlíkahalda hita- og orkuskipanir, og
- banna innflutning og sølu av ikki effektivum el- og orkuútbúnaði samvarandi lóggávuni í grannalondunum.

2. MINKA OLJUNÝTSLUNA TIL FERÐSLU

Til ber at minka nýtsluna av brennievni niður í eina helvt, t.e. við 15.000 tonsum í 2020, við at seta hesi tiltøk í verk:

- Bensin- og dieselakfør verða meira orkueffektiv
- Ein munandi partur av akførinum nýtir varandi orku
- Biobrennievni verður tækt, tá biobrennievnisbilar koma á feroyska marknaðin
- Felagsferðslan verður ment og ferðsluportalar skipaðir

Menningin av orkusparandi bilum við lítlum útláti hevur seinastu árin tikið rættliga dik á seg. Nýggir bilar koyra munandi longur upp á liturin komandi árin, og bilar, sum nýta varandi orku, koma so líðandi á marknaðin. Miðast skal eftir, at varandi orkuloytnir verða royndarkoyrdar í felagsferðsluni.

Fyri at nýggjasta umhvørvistøknin skal sláa skjótari ígjøgnum í Føroyum, varð nýggj lóg um skrásetingargjald av bilum sett í gildi í 2008. Í nýggju lógini eru 20% av skrásetingargjaldinum á vanligum bilum lögð um til CO₂-avgjald, og bilar við lítlum útláti rinda lutfalsliga minni avgjald. Fram til 2010 rinda el- og vetnisbilar onki skrásetingargjald. Mælt verður til at longja hesa frítøkuna fyri skrásetingargjald á el- og vetnisbilar til 2015. Stórt umhvørvisgjald verður lagt á lastbilar og bussar, sum ikki lúka nýggjastu Euronormamar. Í nýggju skrásetingargjaldslógini er burturbeiningargjaldið fyri gamlar bilar hækkað upp í 5.000 kr., sum er eitt tað hægsta í norðurlondum. Við nýggju lógini fáa føroyingar ein figgjartilgan fyrimum at keypa nýggjar bilar við lítlum útláti heldur enn bilar við stórum útláti. Hetta skal skunda undir gongdina at minka útlátið av veðurlagsgassum frá føroysku bilparkini samsvarandi ES-krøvunum.

Figgingin av tiltakinum er privat. At fremja eitt størri umskifti til bilar, ið ikki koyra við bensin og diesel, krevur, at tað er ein peningalig tileggjan til at velja ein slíkan bil fram um ein vanligan bil. Skrásetingargjald, vegskattur, burturbeiningargjald og avgjald á brennievni eru figgjartilg stýringsamboð, ið kunnu nýtast at fremja ta ferðslumenning, sum er samfelagsliga ynskilig og umhvørvisliga gagnlig.

Mál

Í 2020 eru øll bensin- og dieselrikin akfør orkueffektiv, og ein munandi partur av akførinum nýtir varandi orku. Málið er at minka CO₂-útlátið frá ferðsluni við einari helvt.

Regluskapandi arbeiði

- lógin um skráseting av motorakførum skal figgjartilga eggja brúkarum at skráseta akfør, sum hava minni ella onki CO₂-útlát.

- tá broytingar verða gjørðar í verandi vegskatta- ella oljuavgjaldsskipan, eigur at vera lagt upp fyri, at flutningur til og úr útjaðaraðkinum ikki verður ov hart raktur.

3. MINKA OLJUNÝTSLUNA TIL ELFRAMLEIÐSLU

Nýggja elveitingarlógin leggur upp til økta kapping um elframleiðsluna. Fyri at røkka málinum um at økja elframleiðsluna munandi úr varandi orkukeldum, er neyðugt at útbyggja elnetið.

SEV brúkar árliga umleið 35.000 tons av olju til elframleiðslu. Í 2008 framleiddi SEV 40% av elorkuni úr varandi orkukeldum, harav 35% úr vatni og 5% úr vindi. Tilsamans framleiðir SEV árliga umleið 260 mió. kWt elorku. Til ber at minka nýtsluna av olju við 5.000 tonsum í 2020, samstundis sum elframleiðslan verður økt úr 260 mió. kWt til 365 mió. kWt til at nøkta ein øktan eftirspurning av elorku til eitt nú hitapumpur og eldrivin akfør. Útbyggingin kann gerast á henda hátt, men aðrar møguligar samansetingar av varandi orkukeldum skulu ikkj útilokast:

- 60 mió. kWt frá útbygging av vatnorku
- 30 mió. kWt frá útbygging av vindorku
- 30 mió. kWt fáast møguliga frá vind-, aldu- og/ella sjóvarfalsorku við pumpuskipan
- 125 mió. kWt verða framleiddir við 30.000 tonsum av olju

Vatnorkan og vindorkan kunnu útbyggjast, og pumpuskipanir kunnu setast upp við vatnbyggingar, har hetta letur seg gera tøkniliga og figgjarliga. Pumpuskipanir hava eisini tann fyrimun, at tær økja um støðuleikan í elveitingini frá varandi orkukeldum. Verða nevndu útbyggingar framdar, verða Føroyar eitt av fremstu londum í heiminum, tá talan er um elframleiðslu úr varandi orkukeldum. Í dag teljast Føroyar longu millum fremstu lond í Evropa at framleiða streym úr varandi orkukeldum.

Kostnaðurin av omanfyri nevndu skitsu til eina útbygging verður mett til umleið 1,2 mia. kr. Fíggingin at útbyggja elframleiðsluna, so at út við 75% stava frá varandi orkukeldum, krevur lántøku. Brúkarin rindar kostnaðin.

Kjarnorka er ikki ein varandi orkukelda, hóast hon, tá talan er um útlát av veðurlagsgassum, er eitt áhugavert alternativ. Men ivaspurningar viðvíkjandi rávøruprisum, rakstraróhappum, kjarnorkuburturkasti, rakstrarførleika, stødd o.tíl. benda á, at kjarnorka í føroyskum høpi enn ikki er áhugaverd.

Møguleikin at flyta inn elorku úr Íslandi er ikki liðugt kannaður. Um kanningar vísa, at hetta er ein gongd leið, so kann hesin møguleiki troytast í framtíðini, uttan at vera í andsøgn við hetta tilmælið.

Mái

Í 2020 stavar umleið 75% av elframleiðsluni frá varandi orkukeldum.

Regluskapandi arbeiði

- lóggáva má skipast, so elmátarar í akførum verða eintýðugt skrásettir

- treytir og reglur um prísásetan sambært elveitingarlógini skulu leggja upp fyri neyðugum iløgum í útbygging av varandi orkukeldum.

4. MINKA OLJUNÝTSLUNA HJÁ FISKISKIPUM, SKIPUM OG FLOGFØRUM

IMO og ICAO eru altjóða felagsskapir fyrri ávikavist skip og flogfær. Í hesum felagsskapum verður arbeitt við at seta tæknilig og rakstrarlig krøv til skip og flogfær fyrri at minka um CO₂-útlátið. Mælt verður til, at føroysk skip og flogfær ganga undir tey krøv, sum limalondini í hesum felagsskapum semjast um.

Tá størri flogvøllur verður bygdur, verður betri møguleiki at nýta orkueffektiv flogfær, sum hava minni CO₂ útlát enn verandi flogfær.

Fiskiskip brúktu í 2005 samanlagt góð 79.000 tons av olju til sigling, fiskarí, matvøru- og fóðurframleiðslu umborð. Fyri trolarar verður vanligi sagt, at 94% av oljunýtluni fer til fiskiskap og 6% til vanligi sigling.

Talið av skipum í føroyska fiskiflotanum kann vera ymiskt frá ári til ár, men talið sveiggjar ikki nógv. Í 2008 var talið av fiskiskipum undir føroyskum flaggi, sum fiska í heimasjógv, umleið 130, og tá er bólkur 5, útróðrabátar undir 15 tons á húkaveiðu, ikki taldur við. Talið av fiskiskipum, sum royndu á fjarleiðunum, var um sama mundið umleið 28. Í bólki 5 eru umleið 900 bátar, men tað eru bert umleið 10% av hesum bátum, sum reka vinnuligan fiskiskap.

Til ber at minka um oljunýtluna hjá føroyskum fiskiskipum við at seta hesi tiltøk í verk:

- Nøgdirnar, ið fiskifrøðin mælir til, vera í mest møguligan mun fiskaðar við orku-effektivum skipum og reiðskapi.
- Skip skulu í elektronisku veiðidagbókina TrackWell upplýsa oljunýtluna av hvørjum túri. Upplýsingarnar skulu færast inn í talgildu sporførisskipanina TracePlace, sum Ráfiskakeypara- og seljarafelagið menna í samstarvi við almennar myndugleikar.
- Mælt verður til fiskikvotur til hvørt einstakt skip heldur enn felagskvotur til ein veiðibólk.
- Royndarfiskiskapur við orkusparandi reiðskapi kann framhaldandi verða stuðlaður við almennari figging.

Tiltøkini stuðla undir orkusparandi atburð í fiskiflotanum, sum fiskiskip, reiðarí og samfelagið sum heild fær ágóða av. Mett verður, at minkingin í oljunýtluni hjá skipum kann verða umleið 5%, sum svarar til umleið 4.000 tons av brennievni árliga, ella meira.

Kostnaðurin av tiltøkunum fyrri tað almenna er at kalla ongin. Figgingin til tiltøkini skal í høvuðsheitum berast av hvørjum skipi ella reiðaríi sær. Tað almenna luttekur framhaldandi í gransking og menning av skipanum saman við vinnuni.

Mál

Reiðarar seta sær sum mál at fremja orkuoptimering og brúka orkusparandi loysnir fyri at tryggja kappingarføri í fiskivinnuni. Framtíðar fiskivinnupolitikkur skal stuðla undir slíka menning.

Regluskapandi arbeiði

Tá nýggjur fiskivinnupolitikkur verður lagdur, eiga atlit at verða tikin til útlát av veðurlagsgassum frá skipum, eitt nú við at leggja upp til rationalisering og færri bindingar so at samlaða útlátið av veðurlagsgassum frá fiskivinnuni minskar, tá talið av skipum lækkar.

5. VARANDI ORKUKELDUR

Tað, at gera Føroyar leysar av oljuni, er ein hin størsta avbjóðingin, vit hava í mun til at framtíðartryggja føroyska búskapin.

Fyri land okkara hevur tað sera stóran týdning, at vit í altjóða høpi vísa ábyrgd, og at vit eru partur av tí globala felagsstríðnum at fyrbyggja mannaelvdu veðurlagsbroytingunum, ið hava vanlukkuligar fylgjur, eisini fyri oyggjasamfeløg, fleiri staðni í heiminum.

Eisini fyri vinnuna hevur tað sera stóran týdning at kunna skjalprógva, at okkara fiskiveiða og fiskivinna á landi ikki nýtir meira orku og ikki letur út meira CO2 enn hægst neyðugt.

Tí er neyðugt at byggja okkara búskaparmenning á varandi orkukeldur og stimbra undir menning av vinnu, ið byggir á varandi orku.

At Føroyar hava sera góðar náttúrugivnar fyritleytingir at menna varandi orkukeldur - tað verið seg vind-, aldu-, sjóvarfalls- og sólorkuskipanir, er lítil ivi um. Hetta eigur eisini at gera okkum til áhugaverdar samstarvspartnarar bæði í vinnu- og orkupolitiskum høpi.

Fleiri ymiskir vegir eru at ganga, og stórar avgerðir mugu takast. Ein greiður menningarpolitikkur fyri varandi orku eigur tí at vera millum fremstu raðfestingar landsstýrisins, sum m.a. fevnir um:

- eina miðvísa ætlan fyri menning av varandi orkukeldum,
- at gera ætlan fyri, hvussu landsstýrið í figgjariógarhøpi kann seta munandi upphæddir av til menning av varandi orkukeldum,
- orkusparingarætlan fyri allar almennar bygningar,
- at innhugsa brúk av varandi orkukeldum og orkusparandi tiltøkum í almenna nýbygging og umbygging,
- at umleggja almennar stuðulsskipanir til bygging, umbygging, húsakeyp o.l. soleiðis, at tær stimbra húsarhaldum og vinnuni at spara orku og royna varandi orkukeldur sum hitaskipan til hús og bygningar,
- ein orðaðan orkupolitikk, og hvør vinnupolitikkurin er í mun til at stimbra eina vinnu innan varandi orkukeldur,
- at Føroyar gerast náttúrligur samstarvspartur í norðurlendskari gransking um veðurlag, hav og umhvørvi, og
- at Føroyar yvirhøvur taka vikman lut í teimum samstørvum, sum eru fyri at menna varandi orkukeldur.

6. UPPLÝSING OG KUNNING

Upplýsing og kunning um orkusparandi tiltøk, móguleikar fyri orkusparing, brúk av øðrvísi orkuloysnum o.s.fr. er avgerandi fortreyt fyri at økja tilvitanina og kveikja áhugan hjá borgarum – yngri sum eldri – fyri at broyta atferð og leggja um til veðurlagsgóðar orkuloysnir.

Tørvurin á upplýsing og kunning er ymiskur, alt eftir hvør málbólkurin er. Børn og ung hava tørv á undirvísingartilfari um veðurlagsviðurskifti, familjur, sum seta búgv, hava tørv á at kenna orkustandin á húsunum, handverkarar og byggiharrar hava tørv á faktøkniligari vitan um orkugóðar byggihættir, orkugott tilfar o.s.fr.

Verkfrøðingar, arkitektur o.a. fakkólkur bjóða longu nú ráðgevaratænastur innan orkugóðar loysnir í.s.v. bygging og umvæling. Hesum vil tað framvegis vera tørvur á. Afturat hesum eigur tað almenna at fyriskipa og geva óhefta upplýsing og kunning.

Almenn upplýsing og kunning kann m.a. betrast við at seta hesi tiltøk í verk:

- at víðka námsætlanirnar í náttúruvísindaligum lærugreinum til at fevna um orkunýtslu og umhvørvi,
- at bjóða undirvísing í orkunýtslu og veðurlagsspurningar í náttúruvísindaligum lærugreinum,
- at gera teldutøkt undirvísingartilfar, eisini um rusk, skiljing og endurvinning, sum kann gerast partur av heimasíðuna www.skulin.fo/orkuto,
- at Landsverk skrásetur olju- og streymnýtsluna í øllum almennum og kommunalum stovnum og skúlum, soleiðis at metast kann um, hvørji átøk eiga at verða sett í verk og fyri at eftirmeta, hvørja ávirkan tiltøk at minka um CO2 útlátið hava havt, og at hesar upplýsingar verða almannakunngjördar,
- at skúlar og stovnar keypa og brúka farteldur, tí hesar brúka minni streym enn borð- og gólteldur,
- at skúlar og stovnar gera manngongd fyri at slökkja og tendra ljós og tól, ið brúka streym,
- at skúlar og stovnar seta niður trø fyri at friðka um, men eisini fyri at vísa á týdningin, sum trø hava fyri lívfrøðiligu ringrásina, og
- at Jarðfeingi og onnur, sum fyri almenna fígging gera kanningar og royndir av øðrvísi hita- og orkuskipanum, almannakunngera síni úrslit við einari meting um, hvussu góðar skipanirnar eru, og hvat tær eru egnaðar til.

7. TILTØK, SUM ERU SETT Í VERK AT MINKA UM CO₂-ÚTLÁTIÐ

Hóast landsstýrið ikki hevur sett kós á veðurlagsøkinum fyrr enn nú, so eru fleiri sjónlig tekin um eina miðvísa tilgongd í samfelagnum, alment sum privat, ið stuðla undir eina minking í oljunýtsluni og harvið CO₂-útlátinum. Sum dømi kann nevast, at landsstýrið játtar pening til ymiskar verkætlanir, so sum bjálving av almennum bygningum, menning av orkusparandi fiskireiðskapi og siglingstækni, menning av alternativum orkuskipanum o.s.fr. Í lógarverkinum eru eisini sjónlig tekin um tiltøk at minka um CO₂-útlátið.

Húsalánsgrunnurin fer at bjóða lagaliga almenna figging til orkusparandi tiltøk í sethúsum; keyparar av bilum við lágum CO₂-útláti rinda lægri skrásetingargjald; latið er upp fyri kapping á elframleiðsluøkinum o.s.fr. Eisini hava einstaklingar og feløg ment orkusparandi tækni, sum verður framleidd til heimamarknaðin og til útflutnings, serliga innan maritima tækni. Í Hoyvík er fjarhitaskipan útbygd við avlopsorku, og kann henda skipan útbyggjast enn meira. Mentamálaráðið hevur gjørt eina roynd at minka um oljunýtsluna, har ein stýring er sett í brennarann í oljufýringini, sum optimerar oljunýtsluna. Fyribils útrokningar vísa eina sparing, sum er umleið 20%. Stýringin kostaði 40.000 kr, og er skjótt vunnin innaftur.

Agenda 21-stovan arbeiðir saman við kommunum fyri at orkumerkja kommunalar bygningar, at útbúgva húsavørðar í tiltøkum um orkusparing o.s.fr. Tórshavnar kommuna bjóðar ókeypis busskoyring. Fólka- eins og miðnámskúlar viðgera mangan umhvørvis- og veðurlagsspurningar í evnisvikum o.s.fr. Nevndu dømi vísa, at tað er ein breiður áhugi fyri at skifta kós til eina meira umhvørvisgagnliga menning av samfelagnum, eisini innan øki, har ongi lógarásett krøv eru.

Í samgonguskjalinum hjá sitandi landsstýrið og undir viðgerðini av frágreiðingini "Skjótt syftir seiðir - og tað tunga takið" er komið fram ynski um at seta eitt orkuráð, hvørs endamál skal vera at ráðgeva landsstýrinum um skilagóðar orkuloytnir í framtíðini, og møguliga eisini at geva óhefta vegleiðing til einstaklingar og feløg um val av góðum orkuloytnum. Mett verður ikki, at tað er skilagott at seta eitt permanent orkuráð á stovn. Høvuðsorsøkin er, at tað longu innan tað almenna og privata er førleiki at loysa slíkar uppgávur, serliga um førleikin verður samansettur í mun til tann ítøkiliga tørvin, og at slík ráðgeving bert er viðkomandi í mun til týðandi orkusparningar av stórum samfelagsligum týðningi, sum bert sjáldan koma fyri. Ístaðin verður mælt til at raðfesta og brúka tann førleika, sum longu er.

8. FÍGGJARLIGAR AVLEIÐINGAR

Ein veðurlagspolitikkur, sum skal setast í verk og fremjast yvir eitt 10 ára skeið, hevur fíggjarligar avleiðingar við sær her og nú og í framtíðini. Trupult er at seta eitt einfalt roknistykki upp, tí óvissan, sum m.a. er knýtt at framtíðar oljuprísinum, er stór næstu 10 árin.

Millum negativu avleiðingamar kann nevast, at stórar íløgur standa fyri framman, um málið um 20 % minking í útláttinum av veðurlagsgassum skal røkkast. Serliga er talan um stórar íløgur innan elframleiðslu og elflutningskervið, hetta fyri at økja elframleiðsluna úr varandi orkukeldum upp í 75 %. Mett verður, at hesar íløgur liggja um 1 mia. kr. Eisini skulu íløgur gerast í sethús og bygningar fyri at minka um orkutørvin til upphiting. At akførini í landinum fara at brúka alsamt minni bensin og diesel hevur við sær minkandi inntøkur á umleið 200.000-1,2 mió. árliga í skrásetingargjaldi til landskassan, um lógin stendur við óbroytt.

At lagalig almenn fígging kann fáast úr umleggingini av Húsálansgrunninum til orkubætandi tiltøk í sethúsum er eitt amboð, sum roknað verður við, fer at eggja sethúsaigarar til at betra um orkustøðuna í húsunum, sum í síðsta enda gevur eina sparing til sethúsaigarar. At bjálva og tetta sethús fer eisini at økja um handverksvirksemið í landinum. Afturat hesum verður roknað við positivum avleiðingum fyri ferðavinnuna. Jú minni CO₂-útlátið verður í landinum, tess lættari verður tað hjá ferðavinnuni at skapa og selja nýggjar ferðavinumøguleikar. Harumframt verður mettt, at veðurlagspolitikkurin verður positivur fyri fiskivinnuna, serliga í mun til útflutning av fiskavørnum. Røkka vit málinum um 20 % minking í CO₂-útláttinum í 2020, svarar tað í dagsins krónum til eina árliga sparing í útreiðslum til jarðrunnin brennievni á 220 mió. krónur, um meðalkostnaðurin fyri ein litur verður settur til 4 kr.

Samanumtikið kann sigast, at um ongi tiltøk verða sett í verk fyri at minka um oljunýtsluna í landinum, og harvið útlátið av veðurlagsgassum, so fer verandi øking í CO₂-útláttinum helst at standa við. It er at spáa um oljukostnaðin í framtíðini, men flestu fíggjarfrøðingar eru samdir um, at oljuprísurin fer at økjast í árunum frameftir. Hetta er ein kostnaður, sum samfelagið, vinnan og privati borgarin ikki hevur nakra ávirkan á. Einasti háttur at minka um, ella sleppa sær undan øktum oljuútreiðslum frameftir, er tí at minka um orkutørvin og at nøkta orkutørvin úr orkukeldum, sum ikki byggja á jarðrunnin brennievni. Tað er hetta, uppskotið til veðurlagspolitikk Føroya leggur upp til.